

Notáhta • Notat

Geasa/Til:

Min čuj./Vår ref: 17/100 - 1
Beaivi/Dato: 05.01.2017

Sámediggi
Áyiovárgaaidnu 50
9720 Kárášjohka

Høringssvar til departmentspromemoria " Frågor kring 2009 års renskøtselkonvention."

Sametinget i Norge vil med dette benytte anledningen til å gi høringssvar på ovennevnte promemoria. Selv om denne promemoria er utarbeidet av svensk regjering, omhandler norsk-svensk reinbeitekonvensjon i høy grad reindriften i Norge. Vi ser det derfor naturlig at vi tilkjenner vårt syn i denne prosessen.

telefonnr: +47 78 47 40 00
www.samediggi.no
samediggi@samediggi.no

Den grenseoverskridende reindriften mellom Norge og Sverige har lange historiske og kulturelle tradisjoner. Samenes vandring med reinen fra kyst til innland hadde sin forklaring i reinens naturlige flyttemønster mellom vinter og sommerbeite. Samene i dette området hadde heller ingen nasjonal tilknytning i tidligere tider, men oppfattet seg som en del av Sápmi. Den samiske befolkning i Norge og Sverige er derfor nært forbundet med hverandre gjennom slektskap, kultur og språk. Men særlig fra det 16. århundre begynte statenes suverenitetskrav å gjøre seg gjeldende i nord med opptrukne landegrensener og etablering av statsborgerforhold. Med dette fulgte store vansker for reindriftssamene. De nasjonale myndighetene på denne tiden var oppmerksom på disse forhold og samenes særlige problematikk ble tatt opp. Samenes syn nedfelte seg i Lappekodisillen av 1751, hvor det ble stadfestet at samene hadde rett til sin tradisjonelle flytting med reinflokken over riksgrensen. Lappekodisillen anerkjente samisk sedvanerett i dette område, og var et utgangspunkt for senere tiders reinbeitekonvensjoner. Opp igjennom tiden har den grenseoverskridende reindriften vært regulert gjennom flere reinbeitekonvensjoner mellom Norge og Sverige.

Åpningstider:
Mandag - Fredag
08.00 - 15.30

Nasjonsbyggingen i Norge og Sverige har medført at den samiske befolkning i området ble tvunget til å velge statsborgerskap, og forholde seg til ulike organiseringer for reindriften i de ulike landene. Samtidig har reindriften i området opplevd stadig flere arealinngrep i sitt beiteområde, og reindriftskartet for området i 2017 er sterkt endret siden Lappekodisillens dager. Reindriften i området har også blitt brukt av nasjonalstatene for å posisjonere seg i forhold til hverandre.

Selv om samisk sedvanerett er anerkjent i tidligere reinbeitekonvensjoner og omtalt i denne promemoria, mener vi det er riktig å fremheve den historiske bakgrunnen til den grenseoverskridende reindrifts situasjon i dag. Når man skal tilnærme seg dette spørsmålet i dag, er det viktig å ha med seg at situasjonen i dag er slik den er fordi statene i stor grad har bidratt til det. Det tilsier at statene i større grad enn tidligere må legge til grunn den samiske selvbestemmelse og lytte til hvilke løsninger som foreslås fra samisk hold.

Sametingene i Norge og Sverige, Norske reindriftssamers landsforbund, Svenska samers riksforbund og Renagerforeningen fikk i møte september 2012, oppdrag fra

svensk og norsk regjering om å avlevere et felles samisk forslag til endringer i konvensjonen. Dette var nødvendig fordi den underskrevne konvensjonen fra 2009 hadde vakt stor motstand fra samisk hold. Arbeidsgruppa fikk i sitt oppdrag anledning til å foreslå endringer i konvensjonsteksten, men det var ikke anledning til å endre områdeprotokollene som allerede var vedlagt underskrevet konvensjon. Arbeidet skulle gjøres innen 1 år.

Arbeidet ble ledet av Sametinget i Norge ved daværende rådsmedlem Ellinor Marita Jåma. Det ble tidlig klart at det var viktig å involvere reindriftsutøverne selv i arbeidet. Arbeidsgruppa arrangerte møter med samtlige involverte reinbeitedistrikt og samebyer, hvor utøverne selv fikk uttrykke sitt syn og komme med forslag til endringer i konvensjonen. Det ble også arrangert felles seminar for utøverne på svensk og norsk side, hvor tilstøtende reinbeitedistrikt og samebyer satt sammen for å diskutere løsninger for sitt distrikt/sameby. Arbeidsgruppas forslag bygde derfor på ett bredt antall reindriftsutøveres synspunkter. Alle syn ble ikke tatt til følge i endringsforslaget, men alle syn ble lyttet til og diskutert i arbeidsgruppa. Denne prosessen tilsier at arbeidsgruppas forslag bør tillegges stor vekt i arbeidet med ratifisering av konvensjonen. I mars 2014 avleverte den samiske arbeidsgruppa sitt forslag. Alle partene i gruppa stilte seg bak forslaget, med unntak av Norske reindriftssamers landsforbund. Medlemmene fra Norske reindriftssamers landsforbund i arbeidsgruppa støttet forslaget, men manglet full oppslutning fra alle sine reinbeitedistrikt.

I den samiske arbeidsgruppa var man opptatt av å bidra til en fortsatt grenseoverskridende reindrift tilpasset det samfunn vi lever i i dag. Fra samisk hold forventer man at statene har en uttrykt vilje til å tilrettelegge for fortsatt reindrift mellom Norge og Sverige. Dette er allerede uttrykt i art. 1 med formålsbestemmelse om økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig reindrift i begge land. Reindriften skal være tilpasset det moderne samfunn, slik det uttrykkes i art. 1, 3.ledd. Samtidig må sedvanerettslig og folkerettslige forpliktelser respekteres av statene. Arbeidsgruppas forslag til art.2 må leses i lys av dette. All den tid statene ikke har gjort noen avklaring på omfang og innhold av sedvaneretten i konvensjonsområdet, kan ikke konvensjonen tolkes begrensende for reindriften i området. Den grenseoverskridende reindriften i området har allerede måttet tåle mange inngrep i areal og bruk av området, og nærmer seg en grense for hvor mange flere inngrep man kan tåle for å kunne drive reindrift i fremtiden.

I en slik prosess er man avhengig av at statene ser reindriften på norsk og svensk side i sammenheng. Statene må ha en felles målsetning om en grenseoverskridende reindrift som skal eksistere i fremtiden. Statene må ikke kun se hverandre som motparter i denne saken, men erkjenne sitt felles ansvar for at den grenseoverskridende reindriften har nok arealer til å fortsette sin drift. I departementspromemoriaen er arbeidsgruppas endringer i denne artikkel vurdert til å være unødvendige. Dette synet deler ikke vi all den tid reindriftas hverdag preges av arealinngrep og andre forhold som vanskeliggjør reindrifta.

Behovet for forutsigbarhet og respekt/ vern av reindriftens arealer ligger også til grunn for endringsforslagene i artiklene 3 og 4. Etter Sametinget i Norges syn bør disse endringsforslagene innarbeides i den endelige konvensjonen.

Den samiske arbeidsgruppa var også opptatt av å gi reindriftas utøvere mest mulig innflytelse og medbestemmelse i egen hverdag. Det er bakgrunnen for arbeidsgruppas foreslåtte art. 6. om samarbeidsavtaler mellom reinbeitedistrikt og samebyer. Vi har tro på at reindriften selv klarer å finne frem til samarbeidsformer som fungerer best for dem. I

de tilfeller hvor man ikke klarer å bli enige om en samarbeidsavtale, foreslås det et konfliktløsningsorgan gjennom Reinbeitemnd og Overprøvningsnemnden. I Promemoriaen er klagegangen og tidsaspektet beskrevet som unødig lang. Vi tror ikke at det vil oppleves slik for berørte reinbeitedistrikt og sambyer. Behandling i Reinbeitemnd og Overprøvningsnemnd, vil kunne være avklarende og bringe frem nye momenter i saken. Vi mener derfor at den skisserte konfliktløsningsprosess bør innlemmes i konvensjonen.

Når det gjelder arbeidsgruppas foreslåtte art. 8, fremhever promemoriaen at det strider mot ekspropriasjonsrettslige prinsipper å yte erstatning for en frivillig inngått samarbeidsavtale. Denne argumentasjonen forstår vi ikke. Situasjonen i dag i reindriften er at mange utøvere allerede har mistet mye beiteland gjennom ulike type inngrep. Løsninger utarbeidet i samarbeidsavtaler og avgjørelser i Reinbeitemnd og Overprøvningsnemnd, er gjort på bakgrunn av at de fleste allerede har tapt mye arealer og sedvanerettslige spørsmål ikke er avklart. Det er da betimelig å diskutere hvor mye frivillighet det ligger i avtaler som er gjort for å prøve å løse en allerede uholdbar situasjon for næringen?

Det har hele tiden vært viktig for Sametinget i Norge å fremheve at man ikke kan få tilfredsstillende løsninger for den grenseoverskridende reindriften før viktige avklaringer er gjort. Spørsmål om rettighetsavklaring, rovdyrta og tap av arealer til ulike formål finner ikke sitt svar i Reinbeitekonvensjonen. Like viktig som å ratifisere konvensjonen er det for statene å starte en prosess med rettighetsavklaring på norsk og svensk side. En slik prosess må initieres av statene og ta utgangspunkt i at reindriften i området ikke i utgangspunktet var nasjonal, men samisk. Den vil derfor fordre et nært samarbeid mellom statene, og hvor man søker å finne løsninger utenfor de allerede etablerte former. Reindriften er et felles ansvar for statene, hvor begge parter er innstilte på å finne felles løsninger til beste for næringen.

I en slik gjennomgang vil det være naturlig å ta utgangspunkt i reindriften rettslige vern, som i Norge uttrykkes både i Grunnlovens art 108 og den norske reindriftenlovens § 4.

Sametinget i Norge setter sin tillit til at statene vil bidra til en felles samisk løsning for reindriften i området. Vi er også av den formening at arbeidsgruppas forslag til endringer i norsk-svensk reinbeitekonvensjon tas til følge, og at de ovennevnte utfordringer for den grenseoverskridende reindriften løses i samarbeid mellom statene.